

WESTUL ROMÂNIEI

Ziar independent Românesc în Oradea-Mare.

REDACȚIA și ADMINISTRATIA :
Strada Francisc Deak No. 2.
Telefon 10-02.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ

ABONAMENTE:

Ca ziar săptămânal :
Pe un an 100 Lei
Pe un jumătate an 50 Lei

Un strigăt de alarmă

O dureroasă surpriză ne-a făcut m-primar al județului Bihor prin raportul din ședința lunară de Miercuri a comitei administrative județene. Din acel raport oficial reiese, că proporția mortalității în Bihor crește în continuu, cel, că azi a ajuns la îngrozitoarea cifră aproape 60% față de nașteri. Punându-ne în față realitatea rigidă a cifrelor, am arătat prăpastia tragică spre care mergem la sigur. Scumpele vieți românești, de cari avem azi atâta nevoie în această mare și după un război ucigător, pierdută mereu. Se sting cu zile din cauza sărăciei și a tembelismului nostru, al oror, dar mai ales al acelor, cari sunt nevoiți să pună capăt acestui prăpăd. Nu sunt atât de mulți, ca să avem vieți roșii de prisos. Să ne trezim la timp să salvăm, cât timp se mai poate încă, Banatul și Maramurușul — căci și acolo situația tot atât de tragică — stânghermenii de infecție contaminatoare este un flagel: **alcoollismul și lipsa de instituții și organe sanitare.** Statisticii oficiale de competenți ne arată exact, că la sută din cazurile de mortalitate sunt progeturile născute din părinți, iar prăpăd e suptă de boala alcoolis-

blestemul acesta, ce plutește asupra țărilor dela frontieră, ne sapă în conștiință. Nu există un cătun în Bihor și în Maramuruș, care să nu aibe cel puțin 2000 de cătuni. Media cărciumilor pe satele bihorești și maramurușene este de 3-4 de cătuni pe comună. Să luăm de pildă comuna Borodulț, care are 800 (opt sute) de suflete și numai mai puțin de 17, zi: șaptesprezece cătuni. Deasemenea comuna Borodulț, tot din județul Bihor. Această comună nu numără 2000 de locuitori, dar are în schimb 20, zi: douăzeci de cărciumi și altele. Unde mai pui că legea, care e azi, dă dreptul la fabricarea a două litri de rachiu scutit de taxe de familie.

Consumarea rachiului, acest viciu pătruns în țara noastră, a trecut de mult — sub ochii autorității — limita de maximum. Și aceasta se vede pe timpul regimului maghiar. Este o faptă cunoscută atitudinea fostului guvern maghiar față de păraginitul ținut al țării. Crișana și Maramurușul erau considerate ca apendice cari serveau drept cărciumiilor „ideii de stat” maghiare, și erau atât de bine cunoscută. Aceștia își făceau electorii (corteșii) — aproape în fiecare cătun — făcându-le dănie câte câte vet de licență de cărciumărit într'un

sat valah din Bihor sau Maramuruș. Ce-i păsa străinului, că alcoolul pustiește atâtea vieți românești?

O altă plagă pe satele de pe aceste plaiuri este lipsa de medici și moașe bine instruite. În loc să fie încurajați, medicilor li se taie pofta de a se așeza la sate — fie ca medici de plasă, fie ca particulari — prin simplul fapt, că sunt gonți din propriile lor locuințe, cari sunt rechiziționate pentru alte scopuri, b. o. pentru încartiruirea jandarmilor.

Această nepăsare care merge până la cinism trebuie să înceteze. E timpul să suprimăm. Avem un minister al sănătății publice. Dacă acesta se desinteresează complet de nobila misiune, ce îl așteaptă de cinci ani încheiați pe aceste plaiuri, este rânduiala administrației să se pună pe lucru. Prefectul Hodor, care a accentuat în atâtea rânduri că nu face politicianism — lucru pe care l-a dovedit de altcum în câteva cazuri — are cuvântul. Dânsul este cel dintâi chemat și dator să înceapă o activitate radicală și pe acest teren și în strânsă colaborare cu celelalte foruri vizate să pornească lupta în contra teribilului flagel.

Să se ia sub revizie numărul exorbitant de mare al licențelor de brevete. Căci în Bihor poți călători poște întregi fără să dai prin satele prin care treci, de medici, preoți și învățători; vei găsi însă în fiecare cătun doi-trei jidani încâftăniți, cari lasă să li se zică „domnul cărciumar”.

Suprimați cauza și va slăbi efectul, iar celelalte vor veni dela sine. Alături de munca administrației vor trebui să se pună pe lucru societățile culturale în cadrele căror să se găsească toți intelectualii poștri. Avem aici „Astra”, avem societatea culturală cu titlul pompos „Cele trei Crișuri”; unde e propaganda pe la sate a acestora? Sau doar e adevărat, că unele din societățile noastre culturale servesc numai scopurilor personale de interes politic al inițiatorilor? Propagandă, d-lor, propagandă intensă pentru cultura satelor și, după ce munca d-voastră va fi încoronată de succes, — validitatea pe terenul politic urmează dela sine.

Să se ia bine seama, că e vorba de primejduirea existenței elementului românesc pe aceste plaiuri ale granițelor. Și fiecare intelectual român este responsabil — dimpreună cu autoritățile — înaintea genului acestui neam de micile și nevino-vatele vieți românești, cari se prăpădesc cu zile!

„Astra” la Ceheiu

Este lucru în deoște cunoscut că poporul român din Bihor, și mai ales locuitorii satelor din jurul Orăzii-Mari, în trecut au fost foarte expuse atacurilor maghiarismului care căuta cu toate mijloacele să asimileze pe acești buni și harnici români, cari acum scăpați fiind din cătușile culturii ovromaghiare sunt foarte primitivi de tot ce îi poate lumina și apropia cât mai mult de lumina și binefacerile culturii române.

De aceea face un lucru foarte bun și de mare folos cultural-național despărțământul „Astrei”, când aranjază adunări și serbări culturale în satele din jurul Orăzii, și cei ce l-și iau osteneala de a fi de față și a vorbi la asemenea adunări, au mângâierea de a vedea acest bun popor alergând cu mic cu mare ca să le asculte povețele și învățătura.

O astfel de adunare culturală s'a ținut Duminică în 9 l. c. în comuna Ceheiu unde au venit și satele Cordău și Șaualeu în frunte cu preoții și învățătorii lor, având comuna Ceheiu și frumoasa sărbătoare a sfințirii celor două clopote cumpărate din contribuția poporului prin stăruința vrednicului preot Onor. Victor Ternovanu.

Dimineața la 8^{1/2} ore a sosit P. S. Sa Episcopul Dr. V. Tr. Frențiu însoțit de: P. S. Sa Dr. Iacob Radu canonic, prelat papal, Dl senator Dr. D. Kiss, d. deputat Dr. A. Lazar și alți mulți domni din Oradea fiind întâmpinați departe de comună de un banderiu de călăreți, iar la intrarea în comună P. S. Sa Episcopul a fost salutat înaintea unei frumoase porți de triumf din partea d-lui prim-pretore Traian Sturlea. Înaintea casei parohiale a așteptat clerul în odăjdii și a fost salutat din partea preotului local. Imediat s'a început Sf. Liturghie episcopopească sub care P. S. Sa Episcopul a ținut poporului o prea frumoasă cuvântare ocazională. După Sf. Liturghie s'a făcut sfințirea clopotelor, apoi înaintea casei parohiale s'a început adunarea „Astrei”, fiind de față tot poporul din cele trei comune.

Adunarea a deschis-o M. O. D. protopop, paroh în Cordău A. Târziu schișind istoricul „Astrei” și arătând ce a făcut și ce voiește să facă pentru cultura poporului. Au mai vorbit apoi d-nii: Dr. A. Lazar, Ioan Pop, director de liceu și Dr. Iacob Radu, arătând cu toții lipsa cea mare ce o are poporul nostru de a învăța carte în școală, de a îmbrățișa meseriile și de a se grupa în societăți sau cooperative, numai așa putând învinge concurența și istețimea streinilor cari îl culțosec și exploatează pentru nepriceperea și lipsa de organizare.

Vorbirile oratorilor, ascultate cu multă atenție și des întrerupte de aclamările poporului, au fost învrăstăte de declamațiunile elevilor de școală și de cântecele corurilor școlare conduse de cătră învățătorii: d. Traian Murășan și Iosif Pop.

Cu atât mai dureros ne-a impresionat faptul că frumoasa adunare a fost conturbată de o mulțime de care încărcate cu lemne și fân, conduse de soldați.

Ne mirăm foarte mult că comandamentul militar permite astfel de lucruri prin cari se profanează zilele sfinte ale creștinilor și se reduce la starea de ilot soldatul român, care merită alt tratament. Au doară sufletele soldaților români nu au lipsă de primenire și trupurilor lor nu le trebuie odihnă? Și armata în timpuri normale nu e datoare să observe legea repausului duminical?

Noi credem că nu servește spre cinstea armatei, nici spre edificarea poporului o astfel de tratare puțin omenească a bieților soldați.

Sperăm că cei în drept vor pune capăt astorfel de scandaluri.

Dr. I. R.

Intrunirea averescanilor din Bihor

— Note și impresii —

Oradea-Mare, 11 Septembrie.

Luni în 10 cor, a avut loc în sala cinematografului „Dorian” întrunirea partidului popularului din județul Bihor. Adunarea a deschis-o părintele protopop A. Horvath din Oradea-Velența președintele organizației județene secundat de capii organizației d. d. Iosif, Ion și Lazar Iacob, apoi d. G. Tulbure etc. Au luat parte, pe lângă câteva delegații de a sătenilor de pe Crișul repede, mai mulți preoți și învățători din județ. Deși se fixase pe o zi de luni, când se ține obișnuitul târg săptămânal, adunarea n'a succes după cum era de așteptat în vederea sosirii d-lor Goga și Averescu, despre a căror absență — și mai ales a generalului Averescu, n'au știut nici organizatorii, decât doar în presara întrunirii. — Comitetul central a fost reprezentat de d.d. P. Groza fost ministru, Dori Popovici, fost ministru al Bucovinei, apoi d-nii Eugen Goga și Burileanu, preș. organizației din Turnul-Severin, mandatarii ai d-lor Octavian Goga și Gen. Averescu, cari au lipsit complet și... irevocabil. Au mai asistat d-nii Prie, Bucșan, Nica etc. precum și paiafa politică dela Cluj prota Elie Daian. Absența celor doi șefi-coriței, pentru cari se strânsese la Dorian și o mulțime de curioși din Oradea, ca să-i poată vedea, a lăsat în sala întrunirii o atmosferă purtând timbrul decepției.

După deschidere se citesc scrisorile d-lor O. Goga și Gen. Averescu. Scrisoarea d-lui Goga Octavian, care îndeamnă la muncă și solidaritate în lupta de răsturnare a guvernului, a fost citită de către fratele poetului, iar scrisoarea d-lui Averescu, care face istoricul partidului și al tratativelor cu Maniu — un fel de memorii politice — lucruri de cari s'a ocupat întreaga presă la timpul său, a citit-o d. Burileanu dela Turnu-Severin. Au mai vorbit d. Iosif Iacob, fost prefect al Jud. Bihor, care a discutat cu multă competență greșelile de administrație ale regimului actual extinzându-se și asupra scumpetei, care, contrar promisiunilor actualului regim de a o stârpi, face adevărate ravagii. D. Iacob a fost serios și plăcut. A mai vorbit d. Dori Popovici, care a adus salutul și cucernica binecuvântare a averescanilor bucovineni asupra adunării. Orator distins, figură impozantă d. Dori Popovici cucerește auditorul, când se menține în limitele posibilității reale; nu tot așa când lunecă pe panta fanteziei. Era foarte riscată iperbola d-lui Popovici, care între împrejurările date a încercat să vorbească despre viitorii Mărăști și Mărășești politici ai Gen. Averescu. — Căci se știa, că pe lângă boală mai era ceva, care îi făcea pe d-nii Goga, sosit proaspăt dela Karlsbad, și Gen. Averescu să nu-și dea randevu la Oradea și se mai știau și ravagiile, pe cari atitudinea dlui Argetoianu o face în sânul partidului popularului. Și d. Popovici a continuat vorbind de strânsa solidaritate din partidul averescan. Mai dotat cu simțul realității a fost d. Petre Groza, care a încercat și i-a succes în parte să repare lacunele de logică din discursul fostului ministru bucovinean. D. Groza a vorbit de partidul său în continuu în comparație cu liberalii. Nu l'a amintit însă pe Tăslăuanu nici faimoasele magazinuri de alimentare. A mai vorbit apoi — cu o rară fineță — de eventuala „cădere în luptă” a șefilor spunând, că dacă va cădea căpitanul, (care în cazul de față e general) compania va fi condusă de locotenent (poetul — locotenent Goga), dacă va cădea și locotenentul, va lua conducerea sublocotenentul (desigur d. Groza pentru Ardeal) căzând și sublocotenentul vor conduce plutonierii și ceialalți subofițeri, iar dacă vor cădea și aceștia — adăugăm noi —

compania va rămânea pe mâna bufonului de campanie, rol rezervat exclusiv protopopului Elie Daian dela Cluj.

Et nunc veniam... Deși se lasă peste sală o atmosferă grea de plumb în urma absenței destul de semnificative a șefilor, care apasa cu toată greutatea contrabalansând entuziasmul destul de siit — între împrejurările date — al organizatorilor, totuși n'a lipsit nici din această adunare punctul comic obligatoriu cu astfel de ocazii. Căci în contrast cu discursurile oratorilor de mai sus, cari cel puțin ca formă și ca expresiune și în parte și ca idei au fost la locul lor, — la nivel chiar — s'a sculat să vorbească prota Daian. A început să vorbească și dă-i, dă-i la... înjurături la adresa partidului național, pe un ton de să fi fost cel mai bigot averescan și totuși și-ar fi crăpat obrazul de rușine. Până și părintele protopop Horvath se mișcă întruna jenat pe scaunul prezidențial neștiind cum să-l oprească. A început protopopul bufon cu declarația că „partidul național e mort, partidul național e stafie, Maniu și ceialalți fantome, iar idealul partidului național e vânt, etc. Și aceasta cu câteva sferturi de ceas după ce d. Burileanu citise scrisoarea șefului partidului popularului, în care d. general Averescu invită partidul național la o înțelegere și colaborare pentru binele comun al țării. După constatările de mai sus a început apoi lupta cu stafiile și vântul cu o îndemânare și abilitate, pe care desigur, că i-ar învidi-o, dacă ar trăi, colegul său cavalerul dela Mancha.

Era ceva de o solemnitate tristă în adunarea de luni. Păcat, că imprecățiile ilariante ale protopopului Daian i-au imprimat și caracterul comic.

Auditorul averescan a fost disciplinat. Se vedea de departe influența energiei organizatoare a d. Iosif Iacob, care a depus o muncă de apreciat ce indiscutabil ar fi meritat un succes. Disciplina impunătoare însă s'a topit în efectul ilariant al „discursului” d-lui Daian.

Intrunirea a luat sfârșit după ora 1 d. m.

(p.—h.)

Mai catolic decât Papa. În procesul de așezare și consolidare a minorităților din Oradea-Mare, și mai ales a evreilor, urmărim cu atenție activitatea gălăgioasă a unuia dintre rabinii de aici. Acesta nu pierde o singură ocazie, fie în adunări publice ori în cadrele serviciului religios, ca să nu înalțe imnuri de slavă Ungariei, făcându-se în continuu ecoul unei dureri nepotolite, că n'a ajuns și la noi regimul lui Horthy. Natural, că aceasta lipsă de bun simț nu ne-a lăsat reci nici pe noi, dar am trecut din adins cu vederea excursiile oratorice horthyfile ale rabinului în speranța, că își va reveni în fire. Indulgența noastră a fost însă apreciată de oameni evrei cu mai mult simț de realitate, care au ținut ei înșiși să dea o lecție de nițel bun simț voinicului rabin dela Oradea-Mare, admirator al pintenilor lui Horthy.

Astfel ziarul „Israelische Wochenblatt für die Schweiz” din Zürich, cu data de 24 August a. c., organ al Bomunității israelite de acolo, publică cele mai de jos:

„Aflăm că autoritățile românești au trebuit să ia măsuri severe contra primului rabin al Comunității israelite din Oradea-Mare, care a ținut o predică, spunând următoarele:

„Precum numai moartea poate separa sufletul de corp, tot așa legea eternă a naturii cere că cine s'a născut evreu maghiar să rămână maghiar până la sfârșitul vieții sale.”

„Procedarea autorităților române a fost riguroasă, continuă ziarul. însă era oare necesar ca rabinul să întrebuițeze predica pentru a manifesta un asemenea patriotism rău plasat și în orice caz exagerat? Credeți că nu este treburi rabin să facă astfel de manifestări soviniștice, mai ales dela amvon și mai cu seamă pentru Ungaria, unde evreii suferă maltratați și omorâți.

Un deceniu dela moartea lui Aurel Vlaicu

S'au împlinit 10 ani, de când Aurel Vlaicu prăbușit vertiginos din cel mai cutezător și mai simbolic sbor pe care l-a încercat un aviator.

Aurel Vlaicu a încercat să realizeze sbor nu numai un record — asta era pe virtuos al aviației ca el pe al doilea pe un vis național

A fost un premergător al vulturilor și târziu într'un avânt eroic au trecut creșterea paților. și a avut soarta premergătorilor

Aurel Vlaicu a fost primul inventator original și ingenios inventator al unei mașini de sburat și în același timp pilot și îndrăzneț.

Un accident stupid — așa cum sunt loviturile fatalității — i-a frânt brusc și sborul; vulturul trăznit de fatalitate s'a la pământ, scaldat în sânge, înomornic aripile zdrobite ale pasărei lui.

A fost o zi de doliu național pentru românimea.

Legendară „pietate” oficială românească l-a uitat și pe dânsul însă, ca și pe alții. E deci cu atât mai binevenit căldurosul ciresc il publicăm și noi mai jos și asupra atragem și noi în'reaga atențiunea cetăților

Subsemnații, constituiți în comitet de inițiativă și simțământul de pioasă recunoștință față de marilor dispăruți ai neamului, văzând că se arde de 13 Septembrie 1923 când se împlinesc 10 ani dela moartea neuitatului Aurel Vlaicu și cunoscând de săvârșită uitare în care zac casa fără nească născut Vlaicu la Bințiți (lângă Orăștie), că în tal din poiana de lângă Cămpina, unde și-a găsit acela care odată a fost pe drept cuvânt numit „Cămpina”, loc despre care doar o sărăcăcioasă lemă, ruptă încearcă zadarnic să ne spună prin această apel la toți cei ce simt ca noi, contribuim la strângerea fondurilor necesare plăcii comemorative pe casa lui Vlaicu din Bințiți ridicării unei pietre de aducere aminte lângă locul morții celui care ne poate servi de exemplu:

Desvelirea monumentelor va face partogramul serbărilor, care se va publica ulterior.

Orăștie, la 10 Iulie 1923.

(S) dr. Aurel Vlaicu, fost ministru; Octavian Goga, fost ministru, membru al Academiei Române; Berthold, prefectul jud. Hunedoara; col. D. Comand brigădiei inf. Orăștie; Aion Damian, liceului „A. Vlaicu” Orăștie; Ioan Moș, directorul „Orăștie”; dr. Romulus Boca, notar deputat; dr. Iustin Pop, avocat Cercul studenților universitari Hunedoreni, Z. Druta.

Toți buni Romani, sunt rugați să-și trimite comitetului organizator prin Banca Ar. Orăștie, jud. Hunedoara. Numele celor ce vor să contribuie la apelul de mai sus îl vom publica în ziar.

Din oraș și județ

— Mercuri în 12 cor. a avut loc întrunirea județului ședința comisiei administrative județene prezidată de noul prefect al Jud. Bihor Dr. Victor Hodor, care deschide rosteste o scurtă cuvântare declarând că de toate om de administrație și numai un exponent al regimului. Ca om vechiu de administrație de cari ră, a dat în nucleu un cuvânt scurt, dar bine definit, accentuând în spirit democratic a administrației întru toate drepturile populației fără deosebire de naționalitate și confesiune, apoi creșterea clase de funcționari administrativi bine pregătiti cari va face tot posibilul ca să fie și ei buni. D-sa crede, că numai astfel se poate lucra cu succes pentru realizarea consensului

Iau apoi cuvântul d-nii Dr. Nicolae Dr. Aurel Lazar șeful naționaliștilor din Bihor. Ambii oratori încep cu constatarea, că Dr. Hodor a și realizat câteva succese pe lângă administrației în cele câteva săptămâni de activitate sale. Cel din ai își exprimă dorința de a găsi o platformă pentru o concurență a tuturor cetățenilor pentru binele comunității și apoi asupra stărpirei corupției, care este de un timp încoace în administrație.

D. Dr. Lazar face un aspru rectoratului actual, cerând respectarea autonomiei și posibilitatea de control a organelor administrative, lucruri fără de cari nu se poate chipui o administrație bună.

În altă ordine de idei d. Lazar face o critică severă felului cum înțelege regimul actual să facă transferările în paguba bunului norodului administrației. Deasemenea aduce pe tapet

INFORMAȚIUNI

pe cari le fac jandarmii pe sate în mod
nic în cele mai multe cazuri fără a plăti
rechiziționate. Răspunde prefectul promi-

suri.
După desbaterea altor chestii dela ordinea
cuvântul d. dr. Nicolae Popovici, medicul
adețului, care bazat pe cifra statisticilor
constatarea îngrozitoare, că mortalitatea
în județul Bihor dă 50% din cifra na-
Aceasta mai ales din cauza alcoolismului,
cântuie pe la sate. Aduce drept pildă co-
Vascaș, care numără abia 800 de suflete
șaptesprezece cărciume. O altă cauză a
stății catastrofale este lipsa de medici și de
Căci — spune d-sa — la sate li-se ia
în mod samavolnic locuința și se dă
alte scopuri mai puțin importante.
ere să se ia măsuri grabnice pentru redu-
umărului cărciumelor dela sate și pentru
medicilor de plasă și a moașelor.

Un gest pios și vrednic de toată lauda a
consiliul orașului Oradea-Mare în ședința sa
cor. Anume la propunerea și după o căl-
alocuțiune a primarului d. Dr. C. Bucico
a hotărât unanim să doneze nou înfiin-
piscopii ort. române de Oradea-Mare un
tablou reprezentând „Cina cea de taină”,
care se află de prezent în biroul pre-
la Primăria orașului. Gestul acesta a fost
mai nobil, deoarece a provenit din ini-
orașului donator episcopia cerând numai
unea de a copia celebrul tablou.

Tot în ședința din 12 cor. s'a închis defi-
osarul referitor la închirierea hotelului și
antului „Regina Maria”, proprietatea ora-
Consiliul a luat cunoștința de decisiul M-
lui de Interne, care a aprobat oferta d-lui
zvon, restauratorul dela „Rimanóczy”, ca cea
antagioasă încasând orașul o chirie anuală
250.000.

O măsură severă, dar pe deplin justificată a
ată în zilele trecute față de rezistența invă-
maghiari, cari nu voiesc să învețe româ-
Au fost dimiși din funcțiune peste treizeci
statori din județul Bihor, dovedii refractari
lor indulgente ale autorităților de a-i face
leagă, că suntem totuși în țara românească.
I, că întreaga presă din localitate tipă în
șovinismului român. Această presă însă
să-și aducă aminte câte apeluri și para-ape-
bi ordine și para-ordine i-s'au adresat invă-
ei minoritare, ca să-și însușească într-o-câtva
statului. Au fost firește o bună parte din
și-au dat toată silința astfel, că azi o rup
omânește. Aceștia au fost menținuți în func-
pentru că ar fi ajuns în posesiunea d-ar
decar a minimumul necesar de cunoștință a
românești, ci pentru că s'a văzut la dânșii
pintă dând speranțe, că vor învăța mai mult
or. Ceialaltii — și aceștia sunt mai puțini —
mas refractari ori cătei încercări de această
rămânând și azi limba statului pentru dânșii
incognito”. Și aceasta după șase ani
luarea imperiului. Ei, atunci să ni-se erte,
telegem spiritul de umanitate la care se
nșii, mai înțelegem și faptul concret, că
nșia limbei române și disprețuirea ei nu
ate separat în bugetul Statului român
ca să aibe de unde fi plătiți domnii invă-
maghiari, cari profesază acest dispreț.
urma utmei ori vor declama „Talpra
și atunci își vor lua tălpășița spre Tisa,
să conlucreze cu noi și atunci își vor face
de cetățeni români în mod cuminte și fără
ândi la bazaconii.

Ziarele ungurești din localitate au publicat
în locul d-lui Gh. Tulbure, demisionat,
ul Instrucțiunii a numit pe d. Dr. Caba
de revizor școlar al județului Bihor.
eresându-ne în această chestiune la loc
at am primit următoarea informație:
Dr. Caba are numirea dela Minister în
unui act adresat d-sale personal. Nici in-
tal reg. și nici revizoratul însă nu are nici
oficial în acest senz. Ori, în lipsa acestui
Dr. Caba nu poate să preia revizoratul.
ce se va primi ordinul referitor i se va
Orice alte știri și versiuni sunt neadevăruri.
Si acum ne întrebăm: S'a numit noul re-
școlar al jud. Bihor, ori nu?

Redacționale. — *Directorul nostru d. Ștefan Mărcuș călătorind în străinătate „Vestul României” va apare — începând cu numărul prezent până la sosirea d-lui director Mărcuș — sub îngrijirea publicistului d. Laurențiu Popescu-Hălmăgel.*

**Nașterea principelui moștenitor al Ju-
goslaviei.** Maj. Sa Regina Maroara a Jugo-
slaviei a născut Joi dimineața la orele 3. Atât
Augusta Mamă, cât și nou născutul prinț sunt
într-o stare satisfăcătoare. M. S. Regele a
adresat o proclamație către popor. Protocolul
nașterii a fost semnat de către președintele Adu-
nării naționale, de către prim-ministrul ad-in-
terim Iovanovici și de către ministrul de justiție
Perici. Toate orașele au fost pavoazate. S'a
tras 100 de lovituri de tun. Toate clopotele bi-
sericelor au sunat; ziarele au apărut în ediții
speciale. La catedrală a fost o ceremonie so-
lemnă, la care a asistat întreg guvernul și
corpul diplomatic. Botezul va fi peste o săptă-
mână; naș va fi ducele de York.

Primpretorul Dr. Fillp fiind suspendat din
oficiul său aproape de un an, abia acum a ajuns
spre rezolvire la Ministerul de Interne, care cu
No. 6724 din 11 Septembrie îl reinstalează din
nou în oficiu cu toate drepturile avute până aci.

V. Goldiș se mută la Sibiu. Aflăm din
locuri competente, că d. V. Goldiș, fiind ales de
președinte al „Astrei”, care locuia în Arad de
unde dădea directive politice naționale, s'a decis
a se muta la Sibiu.

Comunicat. In baza art. 1 pct. b. din Le-
gea pentru mărginirea celor îndreptățiți a face
operațiuni de devize facem cunoscut, că băncile
următoare: Bihoreana institut de credit și econo-
mii, Banca Frontieră pt. ind. și comerț, Casa de
păstrare din Oradea-Mare și Casa de păstrare ci-
vilă, au primit delegație provizorie pentru a in-
deplini oficiul de mijlocitori între bănci și între
toți cumpărătorii sau vânzătorii legali de devize
pe piața noastră. Oradea-Mare, la 5 Septembrie
1923. *Oficiul Secundar de Control al Devizelor
Oradea-Mare.*

Un schelet din era terțială? ... Cetim
în „Legea Românească” Ziarele aduc știrea, că în
peștera Pobraz (?) aproape de Oradea-Mare s'a
descoperit scheletul unui animal gigantic din era
terțială numit *coribodon*. Descoperirea a fost fă-
cută de niște copii cari au pătruns în inima pe-
șterii, la o distanță de 300 metri, să caute scoici
în loc de scoici au găsit uriașul schelet al cori-
bodonului Țării din comunele vecine tot sapă
pentru a desgroa și capul scheletului; s'au săpat
zeci de metri cubi. La câți-va metri în jurul gigan-
tului schelet și capul tot n'a fost găsit. Pentru
oricare țară a descoperirea unui astfel de schelet ar
fi o comoară. Specia Coribodonului e stinsă de
peste 1 milion de ani. Guvernul trebuie să ia mă-
suri de urgență pentru a nu se distruge scheletul
animalului, care e o adevărată bogăție. Oricare
muzeu din străinătate va da câteva milioane de
lei pentru acest schelet, și cu această sumă ar fi
salvate toate instituțiile geologice, astronomice și
meteorologice din țară, care în ultimii doi ani
nici nu mai pot să lucreze din lipsă totală de bani.

Școala profesională de fete s'a deschis
și au început și înscrierile, cari vor dura până la
1 Oct. crt. și anume în cl. I, II și III. În cl. I. se
primesc eleve cu 4 clase primare, în cl. II. cu 1
clasă de liceu, civilă sau normală și în cl. III. cu
2 clase de liceu, civile ori normale. — Sunt locuri
pentru burse și solvente. — Cererile se vor adresa
la Direcțiune în Oradea-Mare, Str. P. Maior (fosta
școală normală de fete). Dni preoți și învățători
sunt rugați a aduce aceasta la cunoștință în cercuri
cât mai largi.

Luptă între jandarmi și țărani la târg
La târgul din Șinca-Mare, un țăran a obiectat la
mărfă unui măestru care nu i-se părea bună, în
acest timp au sosit din întâmplare jandarmi cari se
afiau în serviciu și începură a palmui pe țăran. Mai
mulți țărani cari se aflau în jurul lor au desarmat pe
jandarmi. Fiind avizat postul de jandarmi din Șinca
a trimis o patrulă care a tras în populația aflătoare
în târg. După aceea populația s'a împrăștiat iar
cazul a fost înaintat Comandamentului din Alba-Iulia.

Noul linii ferate în Ardeal și Banat.
Consiliul de miniștri în urma raportului d-li ge-
neral Traian Moșoiu, ministrul comunicațiilor a
aprobat construirea următoarelor linii ferate în
Ardeal și Banat: În Ardeal construirea liniei fe-
rate Vascaș—Hălmăgiu. În Banat construirea li-
niilor ferate Caransebeș—Reșița, și Baziaș—Bo-
zovici—Iablania. Cheltuielile necesare a construirii
acestor linii vor fi prevăzute în bugetul anului
1924 când vor începe lucrările. Importanța acestor
linii ferate este de-ajuns cunoscută Ardealului și
Banatului. Prima linie Vascaș—Hălmăgiu desă-
vârșește proiectul de a uni Oradea-Mare cu Oltenia
prin Vascaș—Hălmăgiu—Brad—Deva. A doua linie.
Caransebeș—Reșița, unește cea mai importantă
regiune industrială a țării de principala arteră de
cale ferată București—Timișoara. În sfârșit a treia
linie Baziaș—Bozovici Iablania, pe lângă că
unește postul nostru de frontieră dela Dunăre,
Baziașul, de aceeași arteră principală de cale fe-
rată, București—Timișoara, străbate, cea mai bog-
tă regiune a țării în aur, asbes, aramă și cărb-
buni, regiune greu de exploatat până acum mai
intens din cauza lipsei de comunicație cu ea.

Moartea unui vechiu luptător ardelean.
Altaieri a murit în Arad avocatul Dr. Petru Truția,
în vârstă de 70 de ani. Decedatul a fost cunoscut
ca un suflet nobil și cinstit. Înainte de războiu,
d-rul Truția a luat parte activă în politică, iar în
luptele grele de apărare împotriva atacurilor stă-
pânilor de ieri împotriva ființei noastre naționale
decedatul a avut o parte foarte însemnată. A fost
membru al parlamentului ungăr, reprezentând un
cerc electoral românesc, cu programul partidului
național. Înormântarea s'a făcut Vineri cu o pompă
deosebită. A luat parte public foarte numeros din
oraș și din județ.

**Concertul baritonului de Operă din Bucu-
rești D. G. Andreescu,** care urma să aibă loc la
Hala de comerț Sâmbătă 8 Septembrie, a fost
fixat irevocabil pentru Duminică 23 Septembrie
orele 11 dimineața în teatrul orașenesc „Regina
Maria”. Biletele vândute pentru Hala de Comerț
sunt valabile pentru acest concert și se vor
schimba în ziua concertului la Casa Teatrului.

Concurs. Direcțiunea Internatului Liceului de
stat pentru fete „Oltea Doamna” din Oradea-
Mare deschide concurs pentru construirea alor 20
paturi de fier, 20 tabulete și 20 dulapuri. Ofertele
în plic închis să se înainteze mai târziu până în
20 Septembrie a. c., la Direcțiunea Internatului
Liceului de Stat pentru fete „Oltea Doamna”, Piața
Schlauch No. 26. Tot acolo se pot vedea modelele.
Oradea-Mare, la 13 Septembrie 1923. Direcțiunea.

Ordonanța Nr. I.

Noi Aurel V. Catana, Prefectul Poliției Oradea-Mare
având în vedere Contractul intervenit în ziua de 2 August
1923 între Sindicatul Funcționarilor și Patronii magazinelor
și Fabricelor din Oradea-Mare prin care de comun acord
au reglementat durata mușcii și orele la care urmează a
se închide prăvăliile

Având în vedere, că sus menționatul Contract a
fost aprobat de Inspectoratul Munții din Oradea-Mare.
Având în vedere și art. 5 și 6 din Decretul Lege
Nr. XII din 21 Mai 1919

Ordonăm:

- Orele de închidere vor fi următoarele:
- I. Pentru magazinele care vând în en-gros,
 - a) Cu începere dela 1 Octombrie până la 30 Ma
ora de închidere va fi 18 (6 p. m.).
 - b) Cu începere dela 1 Iunie până la 30 Septembrie
ora de închidere va fi 19½ (7½).
 - II Pentru magazinele care vând en-detail, drogherii și ma-
gazinele de colonizate,
 - a) Cu începere dela 1 Octombrie până la 30 Mai
orș de închidere va fi 19 (7 p. m.).
 - b) Cu începere dela 1 Iunie până la 20 Septembrie
ora de închidere va fi 19½ (7½).
- Contravenienții la prezenta Ordonanță se vor pe-
depsi în conformitate cu art. 12 din Decretul Nr. XI, cu
amendă dela 20, până la 2000 Lei, iar în caz de recidivă
cu amendă până la 4000 Lei.
- Contravențiunile se vor pedepsi cu precădere în
conformitate cu art. 14 de Prefectura Poliției Secțiia
Contravențională
- Ordonăm Ofițerilor de Poliție, agenților și sergen-
ților acestei Poliții executarea prezentei ordonanțe.
- Prezenta ordonanță intră în vigoare cu începere de
azi 6 Septembrie a. c.
- Dată la Pref. Poliției Oradea-Mare astăzi 6 Sept.

Aurel V. Catana
Prefectul Poliției.

Probleme culturale

(Primum dela revizorul școlar subst. d. Petru Coroiu
nstructivul articol de mai jos, cărui însă din lipsa de
spațiu nu-i putem face loc în întregime în numărul de
față fiind nevoiți a-i publica continuarea numai în nu-
mărul viitor).

Este incontestabil faptul, că acum după
ce războiul mondial s'a terminat, pe lângă
preocupările de ordin economic-financiar,
toate statele europene au o grijă deosebită
pentru problema culturală și în special pentru
baza acesteia, instrucția masselor.

Este și natural aceasta, atunci, când
situația materială este în funcție directă de
starea culturală a unui popor.

Această problemă trebuie să ne preo-
cupe pe noi românii în special și mai în
special pe noi cei dela granița apuseană a
țării întregite. Peste momentele de senti-
mentalism am trecut de mult și datorită noastră
a fiecăruia, intelectual și țăran este să ne
punem pe lucru pentru a ne ridica. Avem
foarte multe de făcut și mai cu seamă avem
să ne desbărăm de cultura străină, pe care
— vrând nevrând — ni-o am însușit-o.
Pentru că ori-ce am zice, avem o cultură
străină, care se manifestă în toate acțiunile
noastre zilnice. Și la acest loc așa avea foarte
multe de zis

Trăim o lume nouă deci ne trebuie și haină
nouă. Această haină nouă ne-o dă școala.

Cea mai salutară acțiune pe acest teren
este cea începută de ministerul instrucției
pentru a crea și în cel mai îndepărtat și
neînsemnat sat câte o școală. Statul are
interesul de a și crea cetățeni luminați, dar
în primul rând cetățeni înșiși au datorită de
a se lumina. Că ei își înțeleg această da-
torie ni-o dovedește faptul, că școlile se-
cundare sunt aglomerate de copiii țăranului
român. Este foarte semnificativ aceasta, dar
e și mai semnificativ, că ei doresc ca această
creștere să-o aibă absolut gratuit.

Ori, cine cunoaște multele greutăți cu
care are să lupte statul român, poate să
vază, că acest stat nu este în situația de
a satisface acestor dorinți. Datoria noastră
deci e ca la toate ocaziile să luminăm mintea
țăranului nostru, că este în interesul lui
toată jertfa ce o aduce pentru școală.

În județul Bihor s'a început o frumoasă
propagandă atât din partea Astrei cât și
din partea Celor Trei Crișuri și dacă d-nii
propagandiști ar încopcia și această temă,
ar aduce cele mai frumoase servicii nu numai
poporului, ci și țării întregi.

(Continuarea în numărul viitor).

P. Coroiu.

**Se află în depozit toate manualele
introduse la liceele, școlile normale —
secundare, primare, școli speciale de
comerț școli de artă și meserii pre-
cum tot angajamentul de Papetărie.**

CRONICA ECONOMICĂ

Cursul valutelor Ia Oradea-Mare

7 Sept. 1923.

Coroana austriacă (suta)	Lei	322
Marca germană (milionul)	"	—
Coroana ungară (suta)	"	140
Coroana cehă	"	685
Francul francez	"	1270
Francul elvețian	"	3920
Dolarul	"	221
Lira italiană	"	970
Lira șterlină	"	1003

Lipsa de numărare. Criza de numărare care
dăinuiește de atâta vreme în țară își face rava-
giile și în Bihor și mai ales în Oradea-Mare,
unde stăjenește greu viața economică și comer-
cială. În timpul din urmă lipsa de numerar a luat
proporții catastrofale. Multe întreprinderi sau nu
lucrează de loc sau lucrează în proporții reduse.

În ce privește dobânzile, nu se mai percep
socotite atâta la sută pe an dobânzi, ci se iau
sume fantastice pe un timp foarte scurt. Uzura ia
proporții îngrozitoare. Ai nevoie de 100.000 Lei
pe timp de 6-8 săptămâni, — plătești 10.000
de Lei.

Această stare de lucruri a sesizat în fine și
autoritățile. Astfel Ministerul de finanțe a aprobat
oferta monetăriei belgiene pentru baterea monetei
de un leu și doi, în sumă de 200 milioane.

Baterea monetei pentru restul de 200 mi-
lioane lei, din cele 500 de milioane, va fi conces-
ionată în curând altor ofertanți.

Noul regim de import-export. La Mini-
sterul de industrie și comerț se lucrează la un nou
regim de import și export. E vorba să se desfiin-
teze toate autorizațiile (permisele), pentru export,
fixându-se un regim vamal, care să echilibreze pre-
țurile interioare cu cele mondiale. În același timp
se va stabili pe perioade articolele cari vor rămâne
determinate cari sunt prohibite atât la import
cât și la export.

MICA PUBLICITATE

Se caută bucătăreasă la internatul Școlii
de Arte și Meserii Oradea-Mare Str. Staroveszky
No. 15. Sunt preferite văduvele de învățători. Sal-
arul lunar e 900 lei. Postul e de ocupat în 15
Septembrie.

Se află spre vânzare pe lângă prețuri
convenabile un trusou pentru dame și diferite
lucrări de mână. Adresa: Weinberger, Strada Mă-
năstirei No. 1.

A apărut:

„POEME ÎN PROZĂ” de: Emil Isac.
Editura „Tipografia Românească” S. A.
Oradea-Mare. Prețul unui volum 22 Lei.
Se găsește de vânzare la toate librăriile
și la editura: „Tipografia Românească”
S. A. Oradea-Mare, Strada Deák No. 2.

ULTIMA O

— Telegramele agenției „Rador”.

Atena 12. — **Guvernatorul
lanina anunță că guvernul aiban
tărat închiderea frontierei spre**

Londra 12. — *Se pare că chestiunea
fului rezervă încă posibilități de conflict.
tuează că Anglia și Franța au aderat la
Greciei având credința că Italia va evadua
imediat după ce Grecia va fi dat satisfacție
la Banca Națională a Elveției suma de 50
italiene. „Daily Telegraph” și „Times” rele-
știri semificioase apărute în presa italiană
zulta intenția Italiei de a rămâne la Corfu
Curtea superioară de justiție se va fi pron-
sumei despăgubirilor, ceace este o chestiune
Din sursa engleză se anunță deasemenea că
de stat italian a plecat la Corfu pentru a or-
vamale și se relevă că pregătirile militare
Marea Adriatică continuă.*

Atena 12. — *Consulul italian din Salo
pe ofițerul de rezervă italieni aflați în acel oraș
de plecare în orice moment.*

Roma 11 — *Se afirmă că gu-
slav a cerut o prelungire a termenului
italian, în ches'ia Fiume, care expiră în
temvrie. Guvernul italian a refuzat să
punerea Iugoslaviei de a supune difer
arbitrajului președintelui elvețiene.*

Londra 11. — *Din Calcutta se
în ziua de 15 Septembrie s'a produs
violent cutremur de pământ. Victimele
pagubele aduse prin prăbușirea clăd
destul de însemnate.*

Berlin 12. — *Din Dresda se a
s'au produs în fața primăriei grave
muncitorii fără lucru și detașamente
Sunt numeroși morți și răniți.*

Washington 12. — *Reprezentan-
tic al Statelor-Unite în Japonia anunță
a izbucnit o violentă epidemie de feb*

Berlin 12. — *Ambasada rusă
desminte știrile apărute în ziare despre
la Moscova și despre asasinarea lui T*

No. 17789/1953.

Publicațiune de licitație min

În urma însărcinării primite prin hotărâre
orașului cu nrul de mai sus, voi ținea licitație
în ziua de 18 Septembrie a. c. ora 12 a.
orașului etaj I. camera 27 pentru procurarea
necesar la întreținerea vitelor ce formează
orașului și anume:

- 1) 1200 m/m fân
- 2) 271 65 m/m ovăs
- 3) 48 72 m m cucuruz
- 4) 2 88 m/m sămânță de tuțernă
- 5) 48 51gr. sămânță de sieclă pentru

Autorii sunt rugați, ca ofertele lor să
le înainteze subsemnatului până la termen
Din suma oferită se va depune la oraș
lui ca vadiu în bani gata sau în hârtii de
Aceasta depunere se va justifica prin bilet
eliberat de casieria orașului și anexat la
Oradea-Mare, la 13 Septembrie 1923

Dr. Tatu, preș. com. de licitație

No. 17789 1923.

Publicațiune de licitație

În urma însărcinării primite prin hotărâre
orașului cu nrul de mai sus, voi vinde pu-
blică cu oferte închise următoarele produse
proprietatea orașului și anume:

- 1) 145.04 m/m orz de toamnă,
- 2) 152.31 m/m orz de primăvară
- 3) 194.76 m m săcară
- 4) 53.53 m m grâu de toamnă
- 5) 23.30 m/m grâu de primăvară.

Cel ce doare să cumpere, își vor în-
în picuri închise la subsemnatul (Primăria
mera 27) până la 18 Septembrie a. c. ora
Din suma oferită 10% se vor depune
orașului ca vadiu, iar biletul de depunere
anexa la ofertă.

Cel, a cărui oferte se va primi e o
suma oferită imediat la mâna președintelui
licitare, iar marfa cumpărată să o transport
unde e depozitată.

Modelul din produsele ce se vor
vedea tot la biroul meu etaj I. camera 27
Oradea-Mare, la 12 Septembrie 1923

Dr. Tatu, preș. com. de licitație

TELEFON 3-98

PRODUS ELE FABRICEI DE BERE
CZELL
DIN CLUJ

Din cauza calităților lor neintrecute sunt Mărcile Conducătoare

Lloyd 1749.—28

Depou principal **„ORIENT”** S. A. pentru Industrie și Comerț
la Oradea-Mare Str. Gilányi, 5—7. Telefon 3-98.

TELEFON 3-98

**Berea nutritoare „Hercules”
și Berea deschisă „Monoștor”**

Cine dorește să bea bere bună să
ceară pretutindeni numai pe acestea.